

Tisková zpráva

Zájem politiků o názory občanů, možnosti občanů ovlivnit veřejnou sféru a jejich pohled na respektování lidských práv – únor 2020

- ⊗ Co se týče zájmu politiků o názory občanů, je česká společnost spíše skeptická. Většina (63 %) české veřejnosti si myslí, že o názory lidí se zajímá jen menšina politiků a dalších 11 % si myslí, že se o jejich názory nezajímá žádný politik.
- ⊗ Optimističtější na zájem politiků o mínění občanů pohlížejí lidé, kteří hodnotí životní úroveň své domácnosti jako dobrou, a také ti, co jsou spokojeni se současnou politickou situací v ČR, nebo důvěřují vládě.
- ⊗ Sedm desetin (70 %) českých občanů si myslí, že je možné se otevřeně vyjadřovat k problémům a nedostatkům ve společnosti. Nadpoloviční podíl (55 %) občanů si také myslí, že je možné ovlivnit řešení problémů ve své obci. Necelé dvě pětiny (38 %) pak uvedly, že lze dosáhnout svých oprávněných požadavků. Nejpesimističtější je česká společnost ohledně řešení problémů na celostátní úrovni, jejichž ovlivnění považuje za reálné jen necelá pětina (18 %) občanů.
- ⊗ I když meziroční názorové posuny nejsou příliš vysoké, v posledních letech postupně narůstá podíl občanů, kteří si myslí, že lidé mají možnost ovlivnit dění v obci i ve státě, dosáhnout svých oprávněných požadavků a ovlivnit řešení problémů na celostátní úrovni.
- ⊗ Více než polovina české populace (55 %) má za to, že v České republice je s lidmi zacházeno rovnoprávně a spravedlivě a přibližně sedm desetin (71 %) populace je přesvědčeno, že jsou v České republice respektována lidská práva.

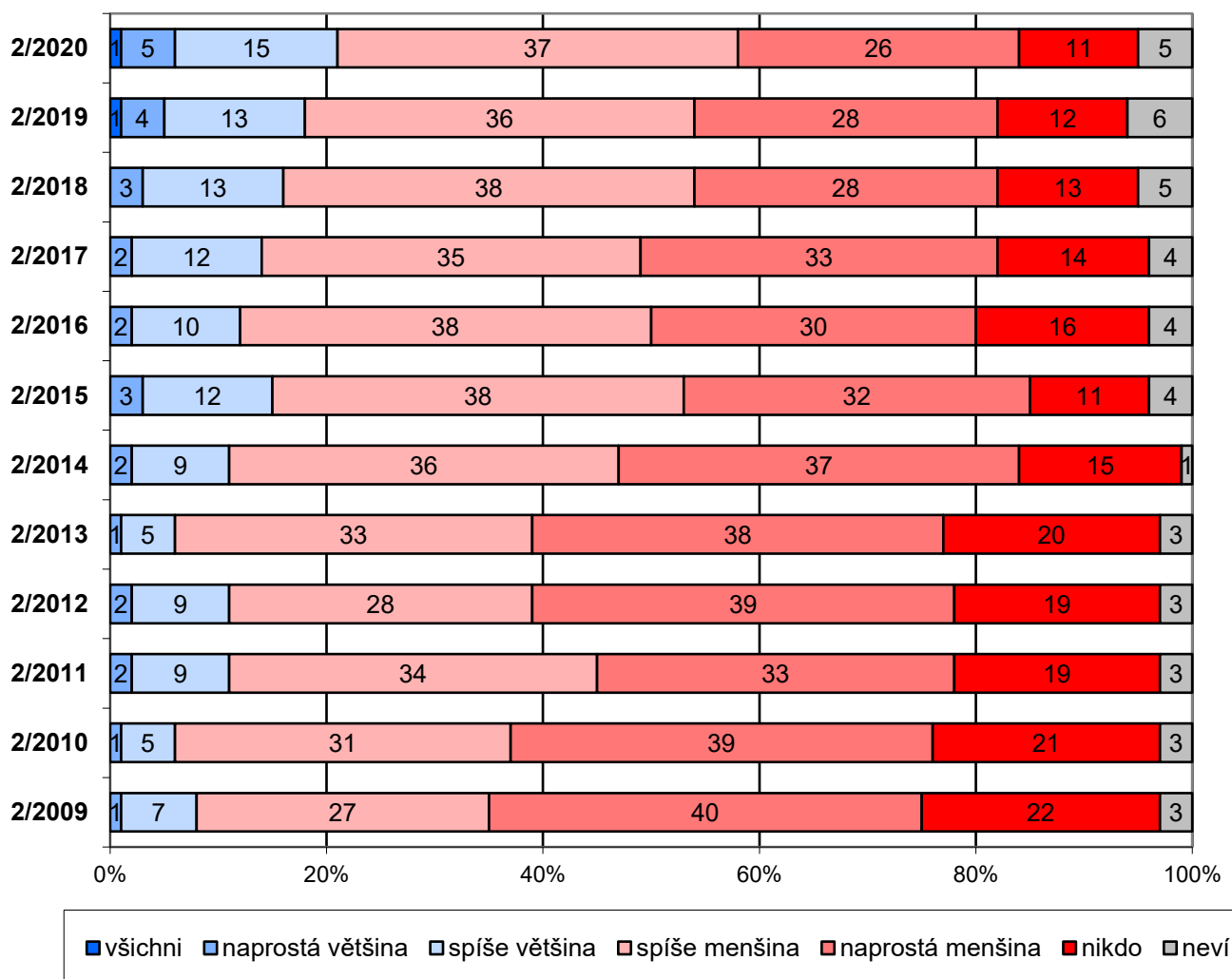
Zpracoval:
Martin Spurný
Centrum pro výzkum veřejného mínění, Sociologický ústav AV ČR, v.v.i.
Tel.: 210 310 583; e-mail: martin.spurny@soc.cas.cz

⊗ Ve svém pravidelném únorovém šetření Centrum pro výzkum veřejného mínění podrobněji zkoumalo, zda si lidé myslí, že se politici zajímají o názory občanů, a zda podle mínění české veřejnosti mají lidé možnost ovlivňovat veřejnou sféru. Dále jsme se občanů zeptali, jestli si myslí, že je s nimi v současném politickém systému zacházeno rovnoprávně a spravedlivě a také jak jsou v České republice respektována lidská práva.

Při posuzování zájmu politiků o názory obyčejných lidí (viz graf 1) převládá u české veřejnosti spíše skeptický pohled. Více než tři pětiny (63 %) českých občanů zastávají názor, že o to, co si myslí obyčejní lidé, se zajímá jen menšina politiků (37 % „spíše menšina“, 26 % „naprostá menšina“). Naopak, že se o názory obyčejných lidí politici zajímají si myslí pouze jedna pětina (20 %) českých občanů (5 % „naprostá většina“, 15 % „spíše většina“). Méně je zastoupen krajní pohled, podle kterého si přibližně desetina (11 %) dotázaných myslí, že se o názory obyčejných lidí nezajímá žádný politik. Nejméně je pak zastoupen opačný krajní názor, tedy že o názory obyčejných lidí se zajímají všichni politici, který zastává pouhé 1 % české veřejnosti. Zbýlých 5 % respondentů se přiklonilo k možnosti nevím.

Ve srovnání s minulým šetřením z února 2019 nedošlo v zastoupení jednotlivých kategorií odpovědí ke statisticky významným změnám. Podíl těch, podle kterých se o názory občanů zajímá většina politiků či všichni, je ovšem vyšší než býval ve výzkumech z předchozích let a oproti roku 2016 se zvýšil o 8 procentních bodů. Zároveň je v dlouhodobé perspektivě patrný pokles podílu lidí, kteří jsou přesvědčeni o zájmu naprosté menšiny či vůbec nikoho z politiků. Aktuální hodnocení zájmu politiků je tak nejvyšší za celou dobu pokládání stejné otázky od roku 2009.

Graf 1: Kolik politiků se zajímá o to, co si myslí obyčejní lidé?¹

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, Naše společnost.

Rozdíly v názorech na zájem politiků o mínění občanů jsou významně pozitivně korelovány s deklarovanou životní úrovní respondentů v domácnosti, spokojeností se současnou politickou situací v ČR a důvěrou vládě. Z hlediska vazby na sociodemografické ukazatele nejsou významné rozdíly v odpovědích mezi pohlavími. Poměrně malé, avšak statisticky významné rozdíly jsme zaznamenali mezi obyvateli podle stupně dosaženého vzdělání, kdy občané s dosaženým vysokoškolským vzděláním relativně častěji uváděli střední hodnoty odpovědí („spíše menšina“ a „spíše většina“) a lidé s nejnižším vzděláním relativně častěji uváděli, že se zajímá jen „naprostá menšina“ nebo žádný z politiků. Vazba na věk je také poměrně slabá, i přes to, jsou mezi věkovými kategoriemi určité rozdíly, když ve skupině starších 60 let je poměrně vyšší podíl těch, kteří uvedli, že se zajímá „spíše většina“ politiků.

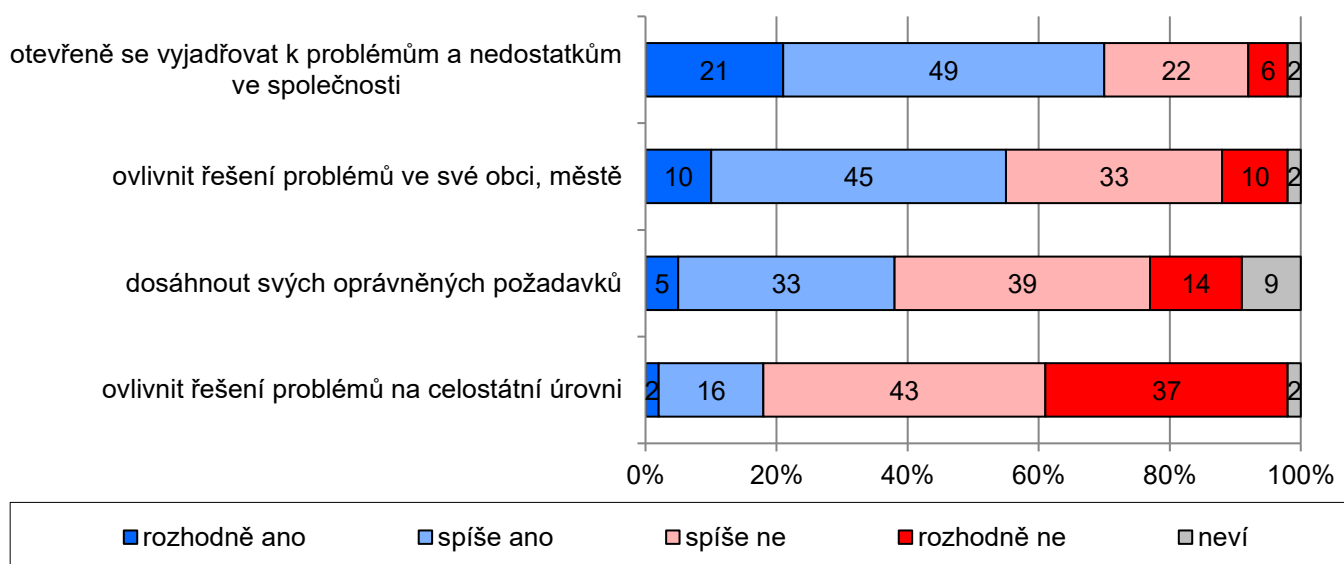
¹ Znění otázky: „Kolik zvolených politiků se podle Vás zajímá o to, co si myslí lidé, jako jste Vy?“ Varianty odpovědí: všichni, naprostá většina, spíše většina, spíše menšina, naprostá menšina, nikdo.

Přesvědčení, že se o jejich názory nezajímá nikdo z politiků, je častější u lidí, kteří rozhodně nechtějí přijít k volbám (v daném případě 19 % z nich, oproti těm, kteří by k volbám rozhodně (8 %) nebo spíše (7 %) šli. Zájem politiků byl také lépe hodnocen pravicově orientovanými a mezi potenciálními voliči ODS, ANO a Pirátů.

V únorovém šetření bylo dále zjišťováno, jaké jsou podle občanů možnosti ovlivňovat veřejné dění (viz graf 2).

Z výsledků je patrné, že více než dvě třetiny českých občanů (70 %) se ztotožňují s názorem, že mají možnost se otevřeně vyjadřovat k problémům a nedostatkům ve společnosti. Opačný názor zastávají necelé tři desetiny (28 %) české společnosti. V případě řešení problémů ve své obci či městě si více než polovina (55 %) lidí myslí, že má možnost ho ovlivnit. Naproti tomu více než dvě pětiny (43 %) dotázaných zastávají názor, že tuto možnost nemají. V případě dalších dvou možností, jak ovlivnit veřejnou sféru, již více či méně převažoval podíl negativních odpovědí. Necelé dvě pětiny (38 %) českých občanů věří, že mají možnost dosáhnout svých oprávněných požadavků, na druhé straně 53 % lidí tomu nevěří. Pouze necelá pětina (18 %) respondentů uvedla, že podle svého názoru má možnost ovlivnit řešení problémů na celostátní úrovni, oproti tomu čtyři pětiny (80 %) občanů mají názor opačný, z toho 36 % uvedlo, že takovou možnost „rozhodně“ nemá.

Graf 2: Možnost občanů ovlivňovat veřejnou sféru (v %)²

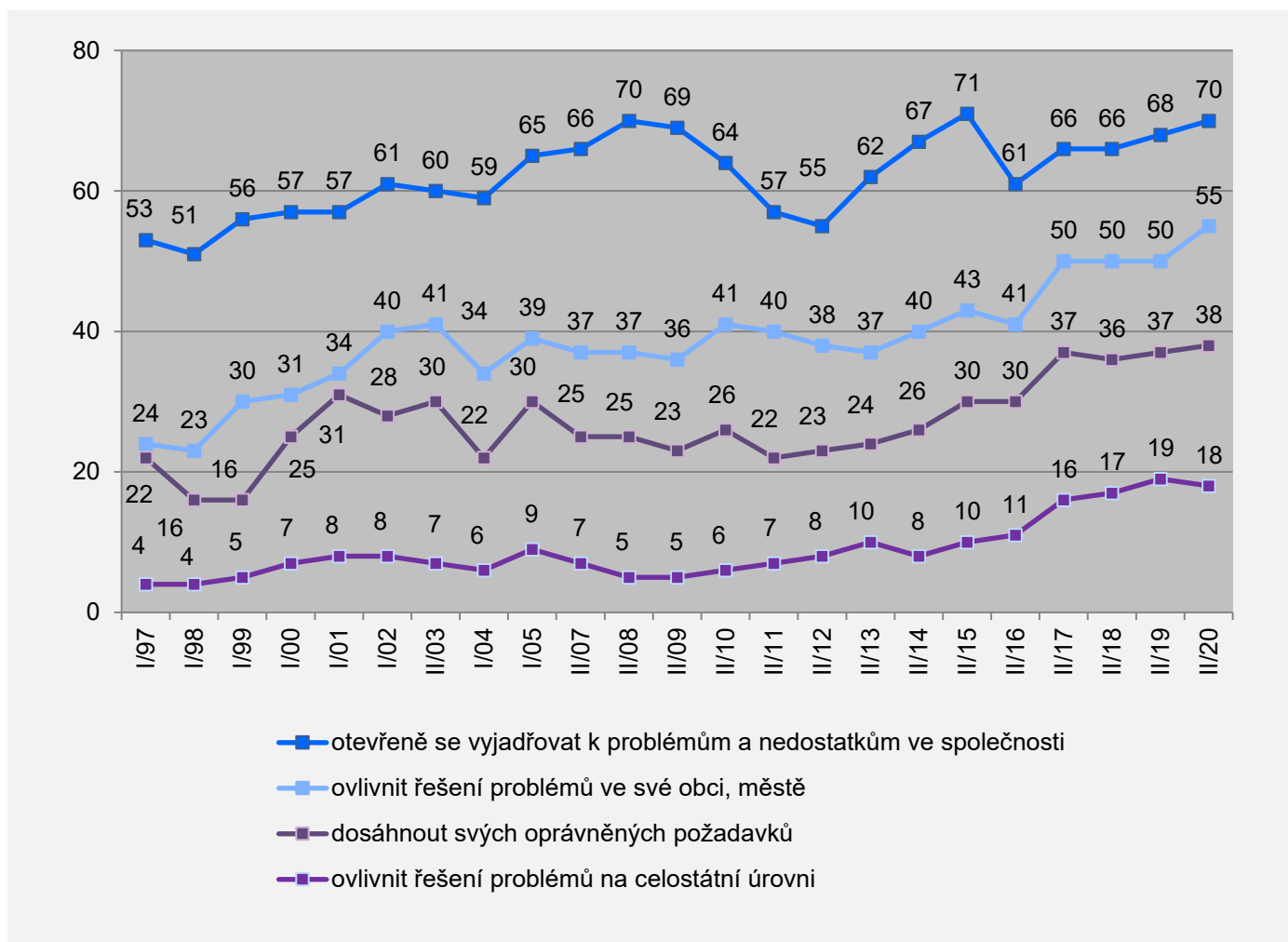

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, Naše společnost, 1. – 13. 2. 2020, 1039 respondentů starších 15 let, osobní rozhovor.

Podrobnější analýza dále ukázala, že hodnocení možnosti ovlivňovat veřejnou sféru ve všech zkoumaných aspektech souvisí s hodnocením životní úrovně domácnosti respondenta, kdy ti, jejichž životní úroveň je dobrá, mají častěji pocit, že mohou veřejnou sféru ovlivnit. Naopak lidé obecně nespokojení se svým životem pociťují menší možnosti ovlivňovat veřejnou sféru. Stejně tak lidé nespokojení s ekonomickou a politickou situací u nás. Lidé, kteří jsou spokojeni s fungováním demokracie v naší zemi, se častěji domnívají, že mohou ovlivňovat veřejnou sféru ve všech oblastech. Všechny čtyři hodnocené aspekty ovlivňování veřejné sféry jsou lépe hodnoceny lidmi s vyšším vzděláním, dále také lidmi, kteří se na levoprávní škále politické orientace řadí k pravici. Relativně horší hodnocení je kromě levicových voličů, také u těch, kteří deklarují, že nepůjdou k volbám.

² Znění otázky: „Řekl byste, že v dnešní době lidé, jako jste Vy, a) mají možnost otevřeně se vyjadřovat k problémům a nedostatkům ve společnosti, b) mohou ovlivnit řešení problémů ve své obci, městě, c) mohou ovlivnit řešení problémů na celostátní úrovni, d) mohou dosáhnout svých oprávněných požadavků.“ Varianty odpovědí: rozhodně ano; spíše ano; spíše ne; rozhodně ne.

Graf 3: Možnosti občanů ovlivňovat veřejnou sféru v časovém srovnání (v %)

Pozn.: Uveden podíl součtu odpovědí „rozhodně ano“ a „spíše ano“.

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, Naše společnost.

V porovnání s posledním výzkumem realizovaným v únoru 2019 (viz graf 3) nedošlo k výrazným změnám, pouze jsme zaznamenali mírný a statisticky významný nárůst o 5 procentních bodů u názoru občanů na, to že mohou ovlivnit řešení problémů ve své obci či městě. Ostatní změny jsou příliš malé a nelze je interpretovat jako významné. V delším časovém horizontu však výzkum potvrzuje dlouhodobý trend nárůstu pozitivních odpovědí v případě možnosti ovlivnit řešení problémů na celostátní úrovni (z 5 % v roce 2009 na současných 18 %) a možnosti dosáhnout oprávněných požadavků (z 22 % v roce 2011 na současných 38 %). Výrazný vzestupný trend jsme zaznamenali i u možnosti ovlivnit řešení problémů na obecní úrovni, kdy za poslední dekádu došlo k nárůstu o 14 procentních bodů. Poslední z dotazovaných oblastí, jestli je možné se podle českých občanů otevřeně vyjadřovat k problémům společnosti, měla trochu odlišný vývoj, když mezi roky 2013 až 2015 rostl počet souhlasných odpovědí (s maximem 71 % v roce 2015), v roce 2016 následoval výrazný propad o deset procentních bodů a od té doby dochází opět k stabilnímu mírnému nárůstu.

Ve výzkumu jsme se dále zajímali o postoje občanů České republiky k uplatňování rovnoprávnosti a spravedlnosti politického systému (viz tabulka 1).

Tabulka 1: Je v ČR s lidmi zacházeno rovnoprávně a spravedlivě?³

	02/04	02/08	02/09	02/10	02/11	02/12	02/13	02/14	02/15	02/16	02/17	02/18	02/19	02/20
rozhodně ano	5	4	4	4	10	6	2	5	6	5	8	9	10	9
spíše ano	40	39	37	37	43	36	29	40	42	39	47	45	48	46
spíše ne	37	35	37	37	29	36	39	35	33	36	29	30	29	31
rozhodně ne	12	19	18	18	14	18	24	17	14	15	12	10	9	11
ano/ne	45/49	43/54	41/55	41/55	53/43	42/54	31/63	45/52	48/47	44/51	55/41	54/40	58/38	55/42

Pozn.: Dopočet do 100 % tvoří odpovědi „neví“.

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, Naše společnost, 1. – 13. 2. 2020, 1039 respondentů starších 15 let, osobní rozhovor.

Výsledky aktuálního výzkumného šetření ukazují, že více než polovina (55 %) české populace má za to, že v České republice je s lidmi zacházeno rovnoprávně a spravedlivě, z toho 9 % dotázaných uvedlo, že tomu tak je „rozhodně“ a 46 % „spíše“. Zhruba dvě pětiny občanů (42 %) si naopak myslí, že se v České republice s občany rovnoprávně a spravedlivě nezachází, z toho 31 % je o tom přesvědčeno „spíše“ a 11 % „rozhodně“. Nejmenší podíl (3 %) respondentů zvolil odpověď „nevím“.

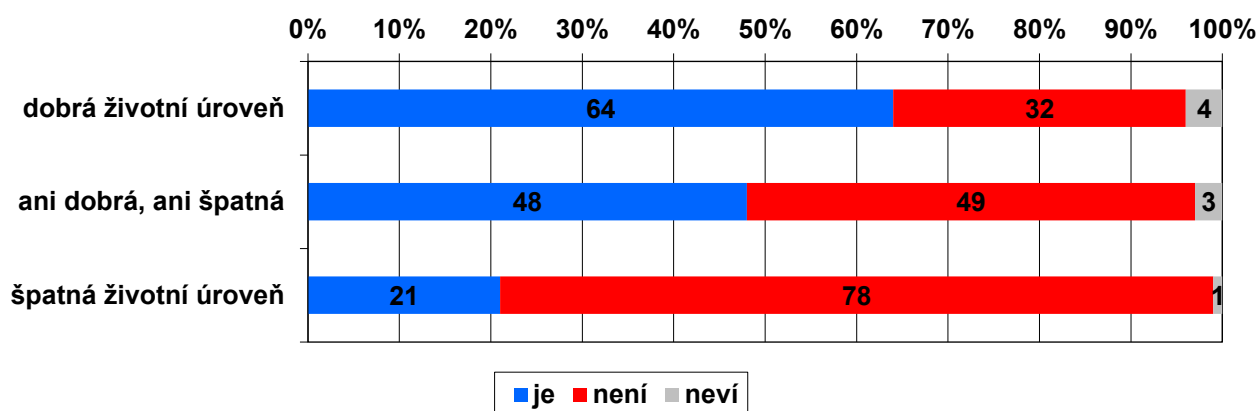
V časovém srovnání vidíme, že v porovnání s únorem 2019 mírně vzrostl (o 4 procentní body) podíl respondentů, podle kterých není v našem současném politickém systému s lidmi zacházeno rovnoprávně a spravedlivě, přičemž aktuální výsledky jsou srovnatelné s roky 2011, 2017 a 2018. Za celé sledované období je rovněž patrné, že převaha pozitivních výsledků je již čtvrtým rokem za sebou (od roku 2017), nejde však o lineární vzestupný trend. V historii měření došlo k řadě výkyvů, nejdramatičtější pokles o 22 procentních bodů byl zaznamenán mezi lety 2011 až 2013.

Názor, že v naší zemi je s lidmi, jako je sám respondent, zacházeno rovnoprávně a spravedlivě, vyjadřují častěji lidé hlásící se na škále politické orientace k pravici nebo pravému středu, zajímající se o politiku, vysokoškolsky vzdělaní a respondenti ve věku do 45 let. Relativně častěji uváděli rovnoprávně a spravedlivé zacházení také potenciační voliči ANO, ODS a Pirátů. Naopak negativní stanovisko v tomto ohledu poměrně častěji vyjadřují potenciační voliči ČSSD, KSČM a SPD, dále také čeští občané starší 60 let, ti, kteří se na škále politické orientace řadí jednoznačně nalevo, ale také ti, kteří by se případných voleb do Poslanecké sněmovny „rozhodně nezúčastnili“.

Nejvýraznější rozdíly se objevily podle toho, jak dotázaný subjektivně hodnotil životní úroveň své domácnosti, když o rovnoprávném a spravedlivém zacházení byli výrazně častěji přesvědčeni lidé hodnotící tuto úroveň jako dobrou (viz graf 4).

³ Znění otázky: „Myslíte si, že v našem současném politickém systému je s lidmi, jako jste Vy, zacházeno rovnoprávně a spravedlivě?“ Varianty odpovědí: rozhodně ano, spíše ano, spíše ne, rozhodně ne.

Graf 4: Je nebo není v ČR s lidmi zacházeno rovnoprávně a spravedlivě? (%)

Pozn.: Kategorie „dobrá životní úroveň“ zahrnuje součet podílů „velmi dobrá“ a „dobrá“, kategorie „špatná životní úroveň“ je součtem podílů „špatná“ a „velmi špatná“.

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, Naše společnost, 1. – 13. 2. 2020, 1039 respondentů starších 15 let, osobní rozhovor.

Jak ukazuje tabulka 2, přibližně sedm desetin (71 %) dotázaných si myslí, že lidská práva v České republice jsou respektována, v tom 17 % je přesvědčeno, že „rozhodně jsou respektována“, a 54 % uvedlo, že „jsou spíše respektována“. Přibližně čtvrtina (26 %) dotázaných je oproti tomu přesvědčena o opaku, přitom necelá čtvrtina (23 %) vyjádřila názor, že lidská práva v naší zemi „spíše nejsou respektována“, a minimální podíl (3 %), že „rozhodně nejsou respektována“. Zbývající 3 % českých občanů pak neví, jaký postoj k této otázce zaujmout.

Tabulka 2: Jsou v ČR respektována lidská práva (časové srovnání v %)⁴

	02/10	02/11	02/12	02/14	02/15	02/16	02/17	02/18	02/19	02/20
rozhodně jsou respektována	6	14	12	8	10	11	13	15	15	17
spíše jsou respektována	55	56	48	57	59	56	61	58	59	54
spíše nejsou respektována	26	21	27	26	22	25	18	17	18	23
rozhodně nejsou respektována	7	5	8	6	5	4	3	4	4	3
ano/ne	61/33	70/26	60/35	65/32	69/27	67/29	74/21	73/21	74/22	71/26

Pozn.: Dopočet do 100 % tvoří odpovědi „neví“.

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, Naše společnost, 1. – 13. 2. 2020, 1039 respondentů starších 15 let, osobní rozhovor.

V porovnání s minulým šetřením realizovaným v únoru 2019 se aktuální výsledek příliš nezměnil a mírný pokles kladného a nárůst negativního hodnocení je na hraně statistické významnosti. V aktuálním výzkumu však došlo k poklesu (o 5 procentních bodů) podílu odpovědi „spíše jsou respektována“ ve prospěch podílu odpovědi „spíše nejsou respektována“ (nárůst o 5 procentních bodů). V delším časovém srovnání vidíme, že v posledních 4 letech jsou čeští občané ve vztahu k respektu k lidským právům v naší zemi spíše optimističtější, než byli v letech 2010 až 2016.

Způsob hodnocení respektování lidských práv je provázán s hodnocením životní úrovně domácnosti – lidé, kteří ji hodnotí jako dobrou, zastávají názor, že lidská práva jsou v České republice dodržována, častěji než lidé deklarující špatnou životní úroveň vlastní domácnosti. Z hlediska vzdělání platí, že s rostoucím stupněm dosaženého vzdělání roste také přesvědčení o tom, že lidská práva jsou v naší zemi respektována.

⁴ Znění otázky: „Jsou, nebo nejsou podle Vás v naší zemi respektována lidská práva?“ Varianty odpovědí: rozhodně jsou respektována, spíše jsou respektována, spíše nejsou respektována, rozhodně nejsou respektována.

Technické parametry výzkumu

<i>Výzkum:</i>	<i>Naše společnost, v20-02</i>
<i>Realizátor:</i>	<i>Centrum pro výzkum veřejného mínění, Sociologický ústav AV ČR, v.v.i.</i>
<i>Projekt:</i>	<i>Naše společnost – projekt kontinuálního výzkumu veřejného mínění CVVM SOÚ AV ČR</i>
<i>Termín terénního šetření:</i>	<i>1. – 13. 2. 2020</i>
<i>Výběr respondentů:</i>	<i>Kvótní výběr</i>
<i>Kvóty:</i>	<i>Kraj (oblasti NUTS 3), velikost místa bydliště, pohlaví, věk, vzdělání</i>
<i>Vážení dat:</i>	<i>Vzdělání X NUTS2, věk X NUTS2, pohlaví X kraj, velikost místa bydliště X věk, vzdělání X věk</i>
<i>Zdroj dat pro kvótní výběr a vážení dat:</i>	<i>Český statistický úřad</i>
<i>Reprezentativita:</i>	<i>Obyvatelstvo ČR ve věku od 15 let</i>
<i>Počet dotázaných:</i>	<i>1039</i>
<i>Počet tazatelů:</i>	<i>182</i>
<i>Metoda sběru dat:</i>	<i>Osobní rozhovor tazatele s respondentem - kombinace dotazování CAPI a PAPI</i>
<i>Výzkumný nástroj:</i>	<i>Standardizovaný dotazník</i>
<i>Kód tiskové zprávy:</i>	<i>pd200313</i>
<i>Otázky:</i>	<i>PI.53, PD.3, PD.45, PD.47a</i>
<i>Zveřejněno dne:</i>	<i>13. března 2020</i>
<i>Zpracoval:</i>	<i>Martin Spurný</i>

Slovníček pojmů:

Kvótní výběr – napodobuje strukturu základního souboru (u nás je to obyvatelstvo České republiky starší 15 let) pomocí nastavení velikosti vybraných parametrů, tzv. kvót. Jinými slovy kvótní výběr je založen na stejném procentuálním zastoupení vybraných vlastností. Pro tvorbu kvót používáme údaje z Českého statistického úřadu. V našich výzkumech jsou stanoveny kvóty na pohlaví, věk, vzdělání, region a velikost obce. Vzorek je tedy vybrán tak, aby procentuální podíl např. mužů a žen ve vzorku odpovídal procentuálnímu podílu mužů a žen v každém kraji ČR. Podobně je zachován procentuální podíl obyvatel jednotlivých krajů ČR, občanů různých věkových kategorií, lidí s různým stupněm dosaženého vzdělání a z různých velkých obcí.

Reprezentativní výběr je takový výběr z celé populace, z jehož vlastností se dá platně usuzovat na vlastnosti celé populace. V našem případě to tedy znamená, že respondenti jsou vybráni tak, abychom zjištěné údaje mohli zobecnit na obyvatele České republiky starší 15 let.

Vážení dat – způsob zvýšení reprezentativity souboru vzhledem k vybraným charakteristikám populace pomocí přiřazení váhy každému respondentovi. Váhy jsou vytvářeny pomocí metody iterativního proporčního vážení a pohybují se v rozsahu 0,333 až 3.

Centrum pro výzkum veřejného mínění (CVVM) je výzkumným oddělením Sociologického ústavu AV ČR, v.v.i. Jeho historie sahá do roku 1946, kdy jako součást Ministerstva informací začal fungovat Československý ústav pro výzkum veřejného mínění. Současné Centrum vzniklo v roce 2001 převedením svého předchůdce (IVVM) z Českého statistického úřadu do Sociologického ústavu AV ČR, v.v.i. Včlenění do vědecké instituce zaručuje kvalitní odborné zázemí a kredit pracoviště; jako součást akademického prostředí musí CVVM SOÚ AV ČR, splňovat veškeré nároky a dosahovat tak té nejvyšší odborné úrovně. Hlavní náplní práce oddělení je výzkumný projekt Naše společnost, v jehož rámci je prováděno deset šetření ročně. Jedná se o průzkum veřejného mínění na reprezentativním vzorku české populace od 15 let, kterého se vždy účastní přibližně 1000 respondentů. Omnibusová podoba dotazníku umožňuje pokrýt velkou šíři námětů, a do šetření jsou proto pravidelně řazena politická, ekonomická i další obecně společenská témata. Jsou využívány jak opakované otázky, které umožňují sledovat vývoj zkoumaných jevů, tak náměty nové, reagující na aktuální dění. Díky dlouhodobému a kontinuálnímu charakteru je tento vědecký projekt zkoumání veřejného mínění v České republice ojedinělý.
